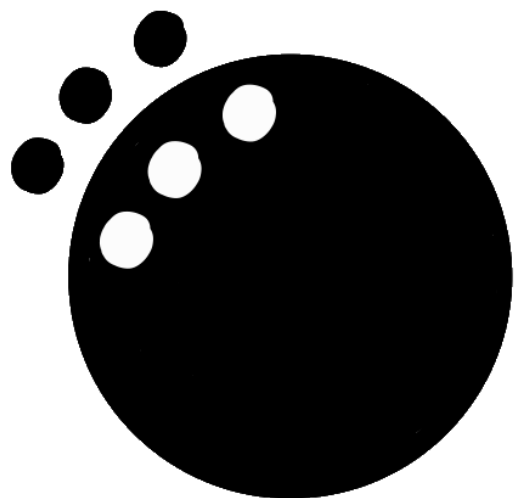

Rhythm Ba

Pridruzi se zvuku promjene

Wassily Kandinsky, 1911, *Kompozicija V*, ulje na platnu.

Rhythm Ba

**UPORABA AUDIOKNJIGA ZA OBRAZOVNE POTREBE DJECE SA
POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU:**

IMPLEMENTACIJA PROJEKTA KNJIŽEVNOSTI

SIJECANJ – RUJAN 2021.

"Rhythm Ba" ili "Ritam Bosne i Hercegovine", je međunarodna inicijativa koja obuhvaća implementaciju i evaluaciju istoimenog pilot projekta te članove tima koji rade na projektu.

Želimo kroz inovativno i empirički pouzdano rješenje mobilizirati, etnički polariziranu BiH, na ritam pokreta oko zajedničkog problema -- neravnopravnosti i diskriminacije osoba sa poteškoćama u razvoju. Koristeći audio-tehnologiju u suradnji sa dvjema osnovnim školama za djecu sa poteškoćama u razvoju u Mostaru (Osnovna škola za djecu s posebnim potrebama Mostar, Centar za djecu i omladinu sa posebnim potrebama Los Rosales) te partnerima implementarcima diljem BiH, ova deveto-mjesečna inicijativa će se fokusirati na nedostatak mogućnosti čitanja te nepostojanje prilagođenog programa književnosti za djecu sa posebnim potrebama u BiH.

Druge sektore koje dotičemo ovim projektom su nedostatak dijagnoze razvojnih deficita u srednjim školama redovne nastave i treninga edukatora za prepoznavanje istih; te kako geografska i povijesna razdvojenost zemlje pospješuje društvene probleme s kojima se nose osobe s poteškoćama u razvoju.

Zainteresirani u oboje, implementaciju i evaluaciju, naš projekt je podržan, američkim univerzitetom Macalester College i organizacijom Davis Projects for Peace, da znanstveno testira Rhythm Ba tehnološko rješenje koji će po uspješnosti biti predstavljen ministarstvu obrazovanja kao model prvog besplatnog, odmah dostupnog za korištenje i neurorazvojno-prikladnog programa književnosti za djecu i mlade sa posebnim potrebama u BiH.

Pridruži se zvuku promjene

O NAMA

CILJEVI i

ISHOD *projekta*

1 Pružiti priliku djeci sa poteškoćama u razvoju u Bosni i Hercegovini iskusiti nacionalnu književnost, poboljšati razgovijetno čitanje, riječnik (vokabular) te tehniku slušanja i pamćenja, na prilagođen znanstveno informiran način, kroz audio-knjige.

2 Proširiti svijest o nedostatnoj dijagnozi i treningu u radu i prepoznavanju učenika koji imaju disabilitet u učenju i procesiranju informacija u školama redovne nastave u BiH

3 Uključiti sva tri entiteta u inovativno rješavanje zajedničkog problema i buđenje svijesti šire populacije.

4 Omogućavanje daljnjih aktivnosti po završetku implementacije projekta.

29 snimljenih audio-knjiga za osnovne i srednje škole snimljene na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku (propisane književnosti prema zahtjevima osnovnih škola za djecu sa posebnim potrebama, izabranih srednjih škola te književnosti propisane od ministarstva obrazovanja za osnovne i srednje škole)

Prvi plan i program književnosti koji se može koristiti samostalno ili poboljšati postojeće, za različitosti djece sa posebnim potrebama u državi (priručnici za formalno uključenje i efektivnu uporabu audioknjiga u školama i učionicama osnovnih i srednjih škola, razvijenih sa regionalnim logopedima, pedagozima i psiholozima)

Besplatno dostupni putem web stranice i na Google Podcast-u (audioknjige te plan i program uporabe dostupni za besplatan streaming i download bilo kada i bilo gdje)

Dvije partner škole po završetku implementacijskog dijela projekta će primiti profesionalnu opremu za snimanje gdje samostalno mogu nastaviti aktivnosti snimanja audioknjiga, pjesama ili započeti radio aktivnosti uz volontersku potporu npr. franjevačke mladeži ili UWC Mostar institucije.

1 POVOD I KONTEKST

a. Poruka organizatorice

U svojim studijima psihologije i političkih znanosti ustanovila sam koliko nedostatak ujedinjenog nacionalnog identiteta (i interetničke suradnje) u poslijeratnoj Bosni i Hercegovini, olakšava ne samo političko tlačenje nego i diskriminaciju neurorazvojno kompromitiranih članova našeg društva, koji su u isto vrijeme, njegova budućnost. Dok nacionalno polariziran plan i program književnosti pripomaže viziji razdvojenosti među neurotipičnom populacijom, postoji i generalna javna tišina (financijska ili verbalna) na poteškoće i potrebe djece sa invaliditetom, odnosno posebnim potrebama/poteškoćama u razvoju, u našoj državi. Djeca sa poteškoćama u razvoju u Bosni i Hercegovini mogu biti raspodijeljena na *dijagnozirane* koji sudjeluju u nastavi u školama specijaliziranim za njihove potrebe (ili su u inkluziji u školama redovne nastave) te *nedijagnozirane* koji pohađaju škole redovne nastave. Profesori u javnim školama redovne nastave nemaju trening ili smjernice za uočavanje nedijagnoziranih intelektualnih poteškoća i poteškoća sa učenjem koje postoje i utječu na razvoj, zdravlje i uspjeh učenika. A s druge strane, specijalizirane škole nemaju prikladne nacionalno odobrene i formirane obrazovne programe, prikladne predmetima i akademskim standardima države (da ne spominjemo pružanje instrumenata koji su prikladni njihovim raznolikim neurorazvojnim potrebama usvajanja informacija).

Oba čimbenika parcijalno objašnjavaju i 40% nezaposlenosti mladih u BiH. Inspirirana svojim malenim nećakom Antom koji ima 4 godine i koji je, zbog prenatalne ozljede mozga, dijagnosticiran simptomima koji upućuju na spastičnu cerebralnu paralizu, odlučila sam se potruditi da u tri godine do početka njegovog formalnog školovanja, mjesto za njegov razvoj bude malo spremnije. Moji partneri i ja ćemo pokušati realizirati empirijski validno tehnološko rješenje koje oslovljava edukativne potrebe književnosti dijagnozirane i nedijagnozirane djece sa poteškoćama u razvoju u BiH;

rješenje razvijeno da funkcionira i održi se na interetničkoj suradnji.

Uspjeh inicijative zavisi od:

(1) Suradnje na zajedničkom cilju, gdje će se zajedno tri naroda ujediniti za pomoć djeci sa poteškoćama u razvoju u BiH. Zajedničko, ovoj djeci na sva tri entiteta, jest neravnopravnost i diskriminacija te je ovo izvrsna polazna točka za efektivnu nacionalnu suradnju. Zajednički cilj: Kreirati i primjeniti neurorazvojno prikladan plan i program književnosti (priručnik) za djecu sa poteškoćama u razvoju. Imaju posebne neurorazvojne potrebe za efektivno procesiranje, organiziranje i pamćenje informacija, koje se razlikuju od pojedinca do pojedinca. Bez obzira na različitost osnovni pristup knjigama ili nacionalno predodređeni tip plana i programa za različite skupine poteškoća.

(2) Pospješivanja prirodne interetničke komunikacije, promjene perspektive i suosjećanja -- Pružiti besplatan pristup književnosti svakome. BiH je etnički raznolika država te postoje i neurotipične populacije i organizacije bez pristupa obrazovanju ili samopomoćnim aktivnostima (siromašne populacije, stari i nemoćni te udruge koje rade sa njima itd). BiH jezici su nevjerovatno slični (gdje se mogu razumjeti u potpunosti bez ikakvog formalnog obrazovanja). Čitanje književnosti poboljšava razumijevanje društvenih situacija, moralni razvoj, promjena društvenih normi, vrijednosti i samopoimanje. Nadam se kad knjige budu pripovijedane u različitim ali razumljivim jezicima, dok opisuju ljudsko iskustvo i drugu stvarnost, besplatnim pristupom dosada skupoj i nepristupačnoj tri-etničkoj književnosti ćemo pospješiti individualnu inovativnost te prirodnu interetničku suradnju u BiH i u budućim inicijativama slične prirode.

Janica Kozina

b. Za koga? Stanje djece u BiH

Obrazovanje

Najniža stopa pohađanja predškolskog odgoja za djecu 3-6 godina u Evropi

Samo 0,5% djece iz ruralnih sredina i 2% djece nezaposlenih roditelja pohađa predškolsko obrazovanje

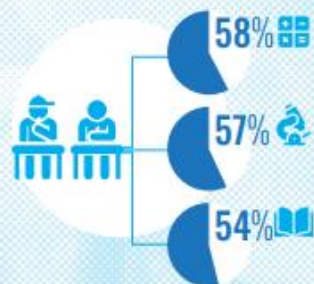
Manje od 2% djece Roma i 2% djece sa teškoćama u razvoju pohađa predškolsko obrazovanje

Samo 69% djece Roma pohađa osnovno, a tek 23% srednjoškolsko obrazovanje

Djeca sa teškoćama u razvoju i dalje nemaju adekvatnu podršku u pristupu i kvaliteti obrazovanja

PISA istraživanje je pokazalo da petnaestogodišnjaci u BiH zaostaju oko tri godine za vršnjacima iz zemalja članica Organizacije za međunarodnu saradnju (OECD). Minimalni nivo funkcionalne pismenosti ne dostiže 58% učenika, kada je u pitanju matematika, 57% u naukama i 54% u čitanju

Siromaštvo i Diskriminacija

Nivo apsolutnog siromaštva djece porastao je sa 31% u 2011.g. na 34% u 2015.g.

Socijalna isključenost porodica iz ruralnih dijelova, Roma, te porodica djece sa teškoćama u razvoju, je multidimenzionalna

BiH je zemlja brzostareće populacije, kako zbog niskog nataliteta, tako zbog velike stope odlaska mladih

Romi predstavljaju najmarginaliziraniju populaciju u državi, a većina ih je žrtva multidimenzionalnog siromaštva

Usmjeravanje i iznosi dječijih dodataka nisu adekvatni, posebno u Federaciji BiH gdje ne postoji zagarantirani minimalan ujednačen iznos za svu djecu u potrebi

Djeca sa teškoćama u razvoju su među najstigmatiziranijom i najviše isključenom djecom u državi, sa tendencijom da

imaju lošije obrazovanje, slabije zdravlje, lošije ekonomske perspektive, žive u većem siromaštvu, te su češće smještene u institucije i nisu u ravnopravnom položaju u odnosu na djecu koja nemaju smetnje u razvoju.

Dječiji dodatak često nije praćen adekvatnim uslugama socijalne zaštite i podrške porodicama

Sistem socijalne zaštite nije dovoljno prilagođen djeci, niti otporan na krize i katastrofe

Sistem planiranja strateške podrške djeci, posebno najugroženijim kategorijama kao

što su djeca koja žive u ruralnim područjima, djeca sa teškoćama u razvoju i djeca Roma, nije adekvatan

Za koga ? Partneri iz Zajednice

Projekt Ritam Ba nastoji stvoriti praktično rješenje, sa naglaskom na *praktično*, i kao takvo, ovaj pilot projekt će prilagoditi plan i program uporabe potrebama dviju škola partnerica iz zajednice. Kako bi se mobilizirala generalna populacija na uključanje u inicijative za potporu i poboljšanje stanja djece sa poteškoćama u razvoju, većina trenutno rekrutiranih članova tima i su iz Bosne i Hercegovine.

Za koga je ovaj projekt? Primarno za djecu sa poteškoćama u razvoju, ali sa novonastalim pozitivnim utjecajima audioknjiga u rehabilitaciji starih i nemoćnih sa Alzheimerovom te Parkinsonovom bolesti, njihova korisnost se širi na sve ljude koji će doći razvojno će stići u godine starosti. Naši glavni partneri iz zajednice su:

- **Dvije osnovne škole za djecu sa poteškoćama u razvoju (Centar za djecu i omladinu sa posebnim potrebama “Los Rosales” i Osnovna škola za djecu s posebnim potrebama Mostar)** će podržati ovaj projekt sa svojim sredstvima (prostorom), kreiranjem spomenutog plana i programa književnosti (uporabe kroz priručnike) i formalnim korištenjem audio-programa književnosti u njihovim učionicama, od jeseni 2021. Njihovo profesionalno osoblje (psiholog, pedagog, logoped itd.) će biti glavna sila iza kreiranja 2 priručnika za korištenje, na koji način inkorporirati audioknjige u postojeće planove i programe škola za djecu sa posebnim potrebama i javnim školama redovne nastave. Ove dvije škole su glavni izvor obrazovanja djeci sa poteškoćama u razvoju iz cijelog Hercegovačko-Neretvanskog Kantona (uključujući 9 općina); i njihova etnička, religijska i geografska raznolikost je reprezentativna etničke kompozicije države (što je korisno da se testira generaliziranost projekta na ostale regije BiH; jedna škola je etnički miksana dok je druga homogena). Ove škole pružaju obrazovanje, socijalizaciju i rehabilitaciju djeci sa različitim razvojnim poteškoćama (uključujući ASD, ADHD, oštećenja u vidu, lake-duboke intelektualne poteškoće, motorne neurorazvojne poremećaje itd.) te možemo procijeniti koliko koristan je ovaj primjenjeni plan i program književnosti.
- **Implementarci.** Implementarci su članovi pokreta koji izvršavaju dužnosti kao što su naracija, audio inženjering, pravne usluge, grafički dizajn, web stranica itd. Kao naratore pokušavamo uključiti najljepše glasove narodnih jezika u Bosni i Hercegovini koji su prepoznatljivi i izražajni te bi bili i najefektivniji za uporabu audioknjiga za obrazovne svrhe (za privlačenje pozornosti i održavanja

koncentracije djece sa intelektualnim poteškoćama). Kao uključanje na nacionalnoj razini uključeno je i više od dvadeset radio postaja diljem zemlje, kao i predstavnici umjetničkih grana (glume i teatra) za ulogu naratora (trenutno u fazi rekrutiranja i snimanja, više u novijoj verziji).

2 Empiricki informiran dizajn

a) Uvod u neurorazvojne poremećaje (target populacija)

Sve osobe sa neurorazvojnim poremećajima dijele povredu/interpuciju razvoja mozga i nervnog sistema, što se dogodi na različite patološke načine (uglavnom) u ranom djetinjstvu. Poremećaji/poteškoće se počnu otkrivati zavisno od zaostataka za standardom razvojnih postignuća, koji imaju svoj vremenski raspon kada bi se trebali pojaviti i razviti (npr. prva riječ, hodanje, osmijeh...). Zavisno od zahvaćenog dijela nervnog sistema, poteškoće se mogu odraziti deficitom u specifično ili kombiniranom kognitivnom, motorom i/ili društveno-socijalnom performansu. Stoga većina neurorazvojnih poremećaja postoji na spektru te se razlikuju na temelju stupnjeva težine i vrsta karakterističnih ponašanja (kako među različitim poremećajima pa tako i unutar iste vrste poremećaja). Među neurorazvojne poremećaje uključujemo sljedeće grupe: intelektualne poremećaje, komunikacijske poremećaje, poremećaj na spektru autizma (ASD), poremećaj deficita pozornosti sa/bez hiperaktivnošću (ADHD), motorne poremećaje te poteškoće u učenju (LD, DSM-V).

Poteškoće u razvoju su povezane sa nemogućnosti usvajanja vještina čitanja (Landgren, Kjellman, Gilberg 2003). Učestalnost čitanja u ranim godinama je povezana za djetetovom oralnom jezičnom sposobnosti te razumijevanju gradiva u školi. S obzirom da je ova populacija pod povišenim rizikom za deficite u čitanju, od iznimne je važnosti pružati im alternativne prilike da razviju literarne vještine, vještine oralnog jezika, fonološke svijesti i koncepata o napisanom, koje potpomažu uspjehu u čitanju (Fleury 2013). Jedna od poteškoća u stvaranju okvira za pravilnu književnu nastavu, kod pojedinaca sa intelektualnim i razvojnim deficitima, jeste nedostatak slaganja oko toga što bi prikladna

pismenost bila za ovu populaciju (Golloher 2018). S obzirom da su poteškoće u razvoju raznolike te je velika varijacija i među osobama pripadnicama iste grupe deficita, bitno je definirati ciljeve tako da su izvodi i da pružaju smjernice o budućim koracima, ali fleksibilni za poboljšanje. Browder et al. (2009) su razvili tip efektivnog modela koji uključuje dvije stavke: a) povećati pristupnost književnosti i b) povećati samostalnost čitača (kroz razvijanje vokabulara i razumijevanja teksta). Ovim projektom nastojimo se suočiti i osloviti oboje.

b) Zašto književnost?

Priče su komplicirani načini komuniciranja, procesiranja događaja i pohrane iskustava. Čitanje priča potiče čitača da usvoji ulogu likova te takvim "premještanjem" dopušta pojedincu kao da djeluje iz drugog identiteta, situacije, proživljava drugačije emocije te samostalno donosi i određuje pravilnost odluka u odnosu na procitanu situaciju (Berns et al. 2013). Kako bi razumio događanja između likova u priči, čitatelj treba atribuirati misli, ciljeve i namjere tim likovima (Mason & Just 2009). Set kognitivnih sposobnosti da se identificiraju, pretpostave i razumiju tuđa mišljenja i stavovi (drugačiji od svojih), predstavlja posebnu mrežu u mozgu koja kada funkcionalna predstavlja kamen temeljac zdravim interpersonalnim vezama i suosjećanju i negativno je povezana sa antisocijalnim ponašanjem (Kid & Castano, 2013). Razvoj ovih sposobnosti se događa istovremeno kad i jezični razvoj te što pojedinac bolje usvaja ove procese inferencije, tako proširuje svoj vokabular i naučava razumijevati kontekst situacija. Uključenost i interes u priču pospješuje temeljitije procesiranje informacija te potpomaže neposrednom i dugoročnom pamćenju i kod djece sa razvojnim poteškoćama (Batini et al. 2016). To da je porast u suosjećanju povezan sa čitanjem književnosti, pokazuju istraživanja kako osjećaj emocionalne prenesenosti u pročitanoj je mehanizam koji stoji iza ove korelacije (Kid & Castano, 2013; Bal & Veltkamp 2013). Štoviše, čitanje književnosti utječe na somatosenzorne promjene u kontroli motorike, pod mehanizmom znanim kao „zrcaljenje“ ili utjelovljena semantika, gdje razmišljanje o događaju aktivira iste nervne mreže asociirane sa stvarnim činom (Berns et al. 2013). Osim evidentnih prednosti neurotipičnoj populaciji, književnost i povezanost sa suosjećanjem su ključni osobama koje imaju razvojne poteškoće upravo sa ovim vještinama.

Zašto audio?

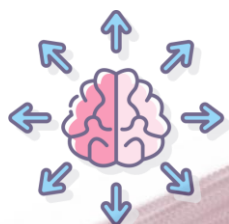
Proces čitanja se odvaja na dekodiranje pročitanoj i razumijevanje pročitanoj. Kognitivni teret obavljanja obe funkcije ili djelomična neaktiviranost nervnih poveznica koje osposobljavaju iste, onemogućuje efektivnu interakciju sa tekstom kod djece sa određenim neurorazvojnim poremećajima. Empirička istraživanja ukazuju da bi audioknjige mogle biti prikladnije nego fizičke knjige za potrebe efektivnog procesiranja, organiziranja i pamćenja informacija kod osoba sa određenim neurorazvojnim poteškoćama. Unatoč i različitosti unutar iste grupe, za neke fizičke poteškoće u razvoju (oštećenja vida, dispraksija, cerebralna paraliza) audioknjige pružaju prvu dostupnost književnosti, a za druge kao što je npr. disleksija poboljšavaju točnost čitanja, motivaciju i stav prema čitanju, akademski uspjeh, vokabular te pamćenje. Za neke intelektualne poteškoće, audioknjige efektivno pomažu potrebama procesiranja i pamćenja (za one sa izvršnom disfunkcijom i disfunkcijom radne memorije). Na primjer u poremećajima koncentracije sa hiperaktivnošću (ADHD), audioknjige pospješuju koncentraciju i maksimiziraju vizualno-spacijalne mogućnosti; a za poremećaje na spektrumu autizma (ASD) poboljšavaju socijalizaciju, razumijevanje, emocionalno izražavanje, sve dok snizuju stres i anksioznost. Dok audioknjige nisu najbolje rješenje za sve tipove poteškoća, prilagođivanjem/uključenjem titlova nadamo se uključiti u ovaj projekt što više djece i mladih, čak i one koji najbolje procesiraju kombinirani input (vizualno i auditorno). O nekim drugim temeljima dizajna pročitajte u sljedećem segmentu.

c) Target populacija (empiricki pregled)

Samim pružanjem besplatnih audioknjiga suočava se problem pristupa besplatnog obrazovanja (spec. književnosti) djeci sa određenim motoričkim neurorazvojnim poteškocama. Djeci sa intelektualnim poteškocama pruža se didakticki format, pogodan za korištenje sa funkcijama repeticije, usporenja/ubrzavanja i modelom citanja i izgovaranja rijeci te mogućnošću učenja kod kuće ili u školi.

Takodjer su ostupne i preliminarne eksperimentalne indikacije o korisnosti cimbenika dizajna projekta (audio-tehnologija, audioknjige, audio tekstovi, biblioterapija, književnost, citanje itd.) i nekim kategoricki specifičnim kognitivnim i intelektualnim poteškocama. Procitajte o ovom nekonkluzivnom pregledu empirickih istraživanja o korisnosti naših cimbenika izrade osobama koje žive sa:

Poremećajem deficita pažnje sa/bez hiperaktivnošću (ADHD)

iz skupine kognitivnih poremećaja

- targetira akademsku samoregulaciju, samostalnost, emocionalnu regulaciju (Stevens et al. 2019)
- poboljšana koncentracija i razumijevanje (Kellock, 2008; Wilde & Larsson 2007)
- snižuje anksioznost i poboljšava kontinuiranu pažnju (Toro, 2012)

Poremećajem na spektru autizma (ASD)

iz skupine psihosocijalnih poremećaja

- učenje o društvenim interakcijama kroz skripte (Garcia-Albea et al. 2014)
- uči o suosjećanju (empatiji), emocijama i pozitivnom samoviđenju kroz korištenje književnosti
- maksimizira vizualno-spacijske sposobnosti

Disleksijom iz skupine jezičnih poteškoća u učenju

- postignuto poboljšanje u točnosti čitanja, akademskog uspjeha, veća motivacija za učenje i uključanje u školske aktivnosti kod adolescenata (Milani et al. 2010).
- povećanje samostalnosti čitača, smanjenje emocionalno-bihevioralnih poteškoća uključujući agresivnost, hiperaktivnost te poteškoće sa pozornošću reportiranih od strane roditelja.
- poboljšavaju razumijevanje pročitanog i fluentnost čitanja (funkcija repeticije) (Strangman & Dalton, 2005).
- poboljšan vokabular i pamćenje (Whittingham et al. 2013)

d) Korisnost drugim populacijama

Starima i nemoćnima

- Smanjuje stres i anksioznost (Reeves 2010)
- Smanjuje društvenu izolaciju i usamljenost (Murayama et al. 2015)
- Kod kompromitirane populacije smanjuje paranoidnu ideaciju, psihozu, fobnu anksioznost, agresiju, depresiju i opsesivno-kompulsivni poremećaj (Ameri et al. 2017)

Osobama sa poteškocama sa vidom i za slijepe

- Efektivno, dugoročno i personalizirano rješenje za mogućnost čitanja ove populacije (Ziya et al. 2007)
- Povećaju motivaciju za učenjem dostupnošću bilo kad-bilo gdje (Fansury et al. 2019)
- Pružaju priliku samostalnog obrazovanja i kontrole učeničkog puta (Ozgur et al. 2007)

Rehabilitaciji poteškoca generalne populacije

- Biblioterapija poboljšava anksioznost, depresiju te vještine suočavanja kod pacijenata dijagnosticiranim sa rakom (Malibiran et al. 2018)
- Poboljšanje raspoloženja, generalnog funkcioniranja i kvalitete života ljudi koji žive sa kroničnom boli (Billington et al. 2014)
- Smanjuju uznemirenost populacije sa Alzheimerovom bolešću (Harrison et al. 2021)
- Poboljšava raspoloženje i uključenost u vježbe rehabilitacije srčanih bolesnika (Nwebube et al. 2021.)

Siromašnima bez pristupa obrazovanju

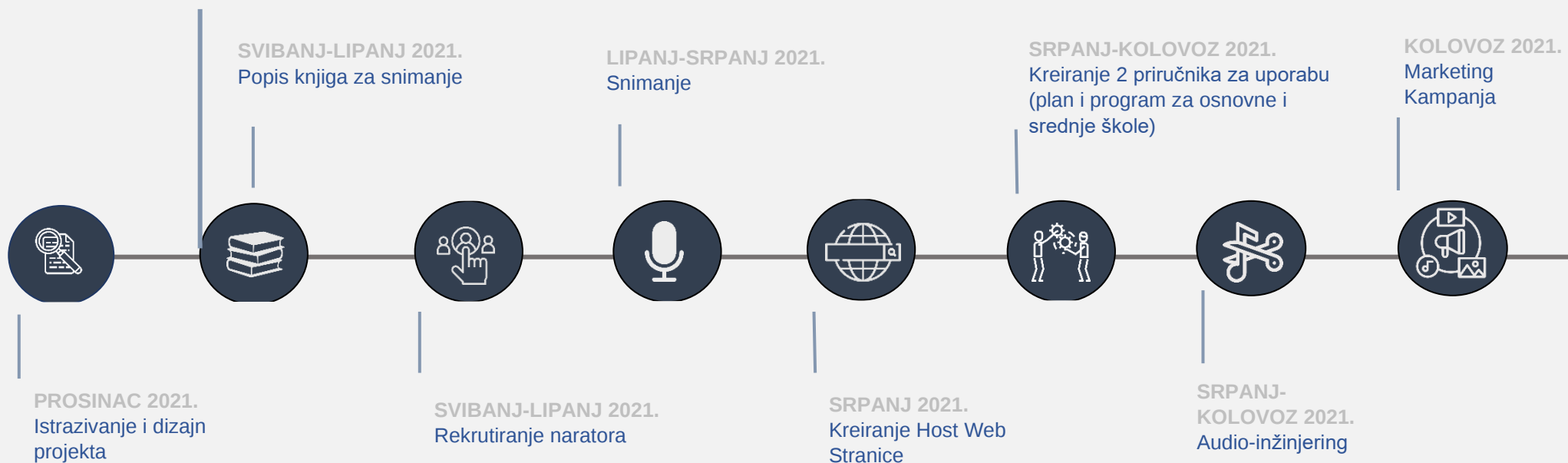

- prema potrošnji 31% djece u BiH živi u siromaštvu (UNICEF BiH)
- Ritam Ba pruža besplatan internetski pristup na bilo kakvom smartphone/PC uređaju kao, tako i mogućnost grupnog korištenja (npr. obiteljski)
- dostupan priručnik za uporabu za svaku nevladinu organizaciju/volontersku koja bi željela koristiti ovaj proizvod za svrhe obrazovanja ili poboljšavanja životnih uvjeta.

3 VREMENSKA CRTA

I: IMPLEMENTACIJA

POCETAK IMPLEMENTACIJE

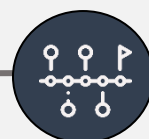
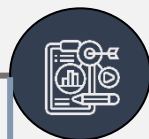

PROJEKTA

II. EVALUACIJA

KRAJ IMPLEMENTACIJE

KASNI AUGUST/RANI
SEPTEMBER 2021.
est. launch za javno
korištenje

LIPANJ-PROSINAC 2021.
Eksperimentalno istraživanje
(kvalitativno i kvantativno)

ZAVRŠETAK EVALUACIJE

PROSINAC 21.-LIPANJ 2022.
Prvi rezultati. Predstavljanje
programa ministarstvu
obrazovanja BiH.

RUJAN-LISTOPAD 2021.
Primjena u učionicama

RUJAN-LIPANJ 2022.
Longitudinalno istraživanje

POČETAK EVALUACIJE

4 ODRZIVOST I BUDUCNOST

a) EVALUACIJA

Ovo rješenje, zasebno od projekta snimanja audioknjiga, je validno znanstveno pitanje koje se treba testirati, u svrhu širenja onog što znamo o korisnim i empirički validnim intervencijama -- **da li je audio format ustvari bolji za potrebe razumijevanja i dekodiranja pisanog materijala, za djecu sa zajedničkim karakteristikama poteškoca u razvoju?** Ovo pitanje se treba testirati te u slučaju obećavajućih rezultata, plan i program književnosti kroz audioknjige Rhythm Ba inicijative, može biti primjenjiv i dostupan model za predavanje književnosti svakoj školi za djecu sa posebnim potrebama u državi, besplatno u svaki tren, uz profesionalno napisan i spreman priručnik uporabe (okvirni plan i program). Štoviše, kao takav, gotov proizvod, bi zakucao na vrata ministarstva obrazovanja Bosne i Hercegovine kao validan model.

Dobre vijesti su da je obećavajuće da će se navedeno istraživanje i ostvariti, predvođeno organizatoricom projekta Rhythm Ba, uz nadzor profesora odjela psihologije na Macalester College-u u Minesoti, SAD. Štoviše, naše škole partnerice su po ostvarenju odlučile sudjelovati u ovom empiričkom istraživanju koje je bi trebalo početi sa kvalitativnim dijelom istraživanja još ovo ljeto-jesen, uz kvantitativni dio počevši od primjene programa u školama od rujna 2021.

b) PLAN ŠIRENJA I ODRŽIVOSTI

Kako bi se uključila šira javnost u ritam promjene, kreirat ćemo održiv sistem za naše dvije partner škole:

1. pružiti profesionalnu opremu za snimanje audija koju mogu iskoristiti za druge aktivnosti snimanja (npr. oformiti radionicu sa regularnom volonterskom potporom npr. franjevačke mladeži, mladih iz Koledža Ujedinjenog Svijeta u Mostaru itd.; započeti radio program, snimati glazbu da se proširi svijest itd.)
2. Distribuirati i upoznati tri srednje škole redovne nastave sa dva priručnika (stvorena za inkorporiranje audioknjiga kao pomagala za alternative načine učenja i čitanja),
3. Osigurati publicitet projekta kako bi se što više neotipičnih ljudi uključilo u konzumiranje audioknjiga različitog etničkog porijekla. Bazirano na raznolikom popisu knjiga koji je sniman na narodnim jezicima Bosne i Hercegovine, ovaj projekt bi trebao biti prenosiv (eng. transferability – sci. external validity) na druge regije Bosne i Hercegovine dok u isto vrijeme promovira prirodnu razmjenu među trima etničkim skupinama.

U slučaju pitanja ili za više informacija, kontaktirajte nas na sljedeće načine:

Ured u Mostaru

Đure Spuževića 6, 88000, Mostar, Bosna i Hercegovina

Kontakt Informacije

Voditelj implementacije (kordinator projekta): Lorena Kozina Ostojić | +(387) 63/907-501

Organizator, voditelj evaluacije: Janica Kozina

email: rhythmba21@gmail.com